

ZELENÁ SOCIÁLNA PRÁCA AKO ODPOVEĎ NA GLOBALIZÁCIU **GREEN SOCIAL WORK AS A RESPONSE TO GLOBALIZATION**

Zuzana STRCULOVÁ

Abstrakt

Desaťročia neustáleho technologického pokroku a intenzívna hospodárska medzinárodná spolupráca vyústili v úzko prepojený svet. Globalizácia okrem toho, že prináša nové problémy, s výrazným sociálnym aspektom - akými sú inflácia, klimatická zmena, či fenomén sociálnych sietí, prehĺbuje aj tie staré, ako sú chudoba, nerovnosť, či hlad. Sociálna práca zareagovala na tento spoločenský vývoj vznikom nového konceptu – zelenej sociálnej práce, ktorá v sebe reflektuje význam životného prostredia v rámci ktorého funguje človek a zároveň reaguje aj na stávajúce sociálne problémy, ktorým jednotlivci a komunity neustále čelia.

Príspevok pojednáva o dopadoch globalizácie na charakter profesie sociálna práca. Snaží sa poukázať na to, ako sa sociálna práca pod vplyvom globalizácie mení a aké nové sociálne problémy vstupujú do popredia jej záujmu. Príspevok naznačuje, že síce globalizácia so sebou nesie negatívne sociálne dopady, ktoré sociálna práca musí reflektovať, no zároveň prináša profesii sociálnej práce príležitosť ako sa stať kľúčovým hráčom pri formovaní ľudského spoločenstva a jeho nasmerovaní k trvalo udržateľnému spôsobu života.

KLÚČOVÉ SLOVÁ: GLOBALIZÁCIA. SOCIÁLNA PRÁCA. KLIMATICKÁ ZMENA. ZELENÁ SOCIÁLNA PRÁCA. TRVALO UDRŽATEĽNÝ ROZVOJ.

Abstract

Decades of continuous technological progress and intensive economic international cooperation have resulted in a closely connected world. Globalization, in addition to bringing new problems with a significant social aspect - such as inflation, climate change or the phenomenon of social media, also deepens the old ones, such as poverty, inequality or hunger. Social work responded to this social development with the creation of a new concept - green social work, which reflects the importance of the environment in which a person functions and at the same time responds to emerging social problems that individuals and communities constantly face.

The paper discusses the impact of globalization on the nature of the social work profession. It tries to point out how social work is changing under the influence of globalization and what new social problems are coming to the forefront of its interest. The paper points out the fact that globalization brings with it negative social impacts that social work must reflect, but at the same time it brings the profession of social work an opportunity how to become a key player in shaping human society and directing it to a sustainable way of life.

KEY WORDS: GLOBALIZATION. SOCIAL WORK. CLIMATE CHANGE. GREEN SOCIAL WORK. SUSTAINABLE DEVELOPMENT.

1 GLOBALIZÁCIA

Termín „globalizácia“ je prvýkrát použitý v 80. rokoch 20. storočia, kedy sa snaží vysvetliť čoraz intenzívnejší technologický pokrok, rýchlejší pohyb osôb a tovaru a rozsiahlu spoločenskú zmenu. Nástup internetu a rozvoj komunikačných technológií tento proces ešte viac urýchlil a svet sa spojil do úzko spätého systému (Tamene, 2010).

Globalizácia je prirodzeným, nevyhnutným a do istej miery aj očakávaným javom, ktorý podporuje medzinárodné prepojenie štátov a zároveň stiera lokálne a regionálne rozdiely a vytvára homogenizované svetové spoločenstvo. Je to proces medzinárodného prepojenia, ktorý môžeme sledovať na všetkých úrovniach života spoločnosti – ekonomickej, hospodárskej, sociálnej, kultúrnej, politickej, oblasti životného prostredia – pričom smeruje k vzájomnému zjednoteniu a prehĺbeniu integrácie (Tamene, 2010).

Globalizácia prináša nielen výhody, ale aj problémy. Narúša rovnováhu v hospodárskej kultúrnej, sociálnej či politickej sile medzi jednotlivcami a komunitami (ISFW, 2022).

Za pozitívny efekt globalizácie môžeme považovať:

1. snaha o stieranie regionálnych rozdielov
2. rýchly prenos informácií
3. vznik priestoru na riešenie globálnych problémov, ktorým národné štáty nevedia efektívne čeliť

Za negatívny efekt globalizácie radíme:

1. oslabenie kompetencií štátu v ekonomickej oblasti
2. vznik nezamestnanosti – súkromne spoločnosti presúvajú svoju výrobu do oblastí s lacnou pracovnou silou
3. znečistenie životného prostredia – spôsobené intenzívnou medzinárodnou dopravou a obchodom (Stobierski, 2021).

Negatívnym sociálnym efektom čoraz intenzívnejšej medzinárodnej integrácie a vzrastajúcej vzájomnej závislosti je prehľbovanie chudoby a nerovnosti. Globalizácia taktiež výrazne ovplyvňuje zamestnanosť, pracovný trh, sociálne politiky národných štátov. Je dôležité podotknúť, že sociálny rozmer globalizácie sa dotýka aj bezpečnosti a kultúry, ovplyvňuje súdržnosť rodín a komunít (Rotanbi, Gammonley, 2007).

Globalizácia prináša aj nové výzvy, ktorým sociálna práca čelí. Vznikajú nové sociálne problémy, akými sú – dopady klimatickej zmeny na každodenný život jednotlivca, obchodovanie s ľuďmi, v dôsledku rozmachu sociálnych sietí ohrozenie duševného zdravia u veľkej časti populácie a tzv. pandémie osamelosti – na ktoré musia viesť sociálni pracovníci adekvátne zareagovať (Wahab, Lokesha, 2020).

Profesia sociálnej práce si uvedomuje negatívny vplyv globálneho diania na výkon svojej praxe a tiež ohrozenie medzinárodných či lokálnych sociálnych programov. Programy sociálneho rozvoja, ktoré sa snažia zvrátiť negatívne dopady globalizácie na vylúčených a zraniteľných jednotlivcov a komunitách by mali v sebe niesť tieto prvky:

1. Dostupné vzdelanie pre všetkých a podpora programov celoživotného vzdelávania
2. Vytváranie takých pracovných programov, ktoré budú určené pre tých, ktorí sa z relevantného dôvodu nevedia uplatniť na štandardnom trhu práce
3. Sociálna ochrana chudobných
4. Dodržiavanie medzinárodných dohovorov OSN týkajúcich sa ľudských práv a slobôd a práv dieťaťa
5. Aktívne zaangažovanie vylúčených a zraniteľných komunít do tvorby politik a aktivít, ktoré sa ich týkajú (IFSW, 2022).

2 KLIMATICKÁ KRÍZA

Za posledné dve desaťročia globálna teplota rástla rýchlejšie ako za posledné tisícročia. Je etablovaným vedeckým konsenzom, že dramatický rast globálnej teploty je spôsobený predovšetkým ľudskou činnosťou (Dorn, 2019). V roku 2018 zverejnil Medzinárodný panel OSN pre klimatickú zmenu znepokojivé stanovisko – ľudstvo má len 12 rokov času (pozn. Autora do roku 2030) na to, aby udržalo globálne otepľovanie na hranici 1,5 stupňa Celzia prostredníctvom transformácie globálnej spoločnosti a odklonu od fosílnych palív. Extrémne výkyvy počasia, ktorým čelíme posledné mesiace prispievajú k ešte väčšiemu skeptizmu klimatických vedcov, ktorí tvrdia, že záväzok udržať globálne otepľovanie do 1,5 stupňa Celzia sa ľudstvu nepodarí udržať a prognózy predpovedajú, že pomyselnú hranicu prekročíme o štyri roky – v roku 2027 (BBC, 2023).

Hoci je klimatická kríza globálnym problémom, dotýka sa každého človeka na Zemi osobne. Dramatické dopady klimatickej krízy výrazne ovplyvňujú ľudské zdravie i blaho. Klimatická kríza mení spôsob akým ľudia žijú. Ľudia sa musia vysporiadať so stále vyššími teplotami, alebo náhlymi zmenami počasia, čelia novým ochoreniam, majú obmedzený prístup k vode a k jedlu.

Tým, že dopady klimatickej krízy sú rozsiahlym globálnym problémom, jednotlivcovi či komunite sa môže zdať, že nedokáže, resp. nemá kapacity prispieť k ich riešeniu. Práve sociálni pracovníci môžu svojich klientov povzbudiť k tomu, aby prehlbovali svoje vedomosti a zlepšovali svoje zručnosti v vedeniu trvalo udržateľného spôsobu života, identifikovať tie svoje problémy, ktoré plynú práve z environmentálnych problémov a použiť také metódy a nástroje, ktoré im pomôžu zlepšiť ich zdravie či blahobyť (Dorn, 2019).

Environmentálne problémy, ktorým v súčasnosti čelí takmer každý z nás, nesie v sebe aj sociálny aspekt. Sociálna práca si túto skutočnosť uvedomuje a má ambíciu volať po tzv. environmentálnej spravodlivosti a udržateľnosti, ktoré sa tiež stávajú súčasťou sociálnej intervencie.

Sociálni pracovníci sú tak nútení pracovať s príčinami ale aj s následkami globalizácie na lokálnej úrovni. Sociálni pracovníci vplyvom globalizácie a ďalších kaskádovitých spoločenských výziev si uvedomili, že životné prostredie má priamy a výrazný vplyv na rozvoj blaha a potenciálu každého jedinca a komunity, pričom je dôležité obmedzené prírodné zdroje využívať udržateľným spôsobom (IFSW, 2022).

3 ZELENÁ SOCIÁLNA PRÁCA

Je nesporné že deštruktívne dopady klimatickej zmeny, akými sú bleskové povodne, rozsiahle požiare, ničivé zemetrasenia, stúpajúca globálna teplota, roztápajúce sa ľadovce, či zvyšujúca sa hladina oceánov nesú v sebe negatívny sociálny aspekt. Skutočnosť, že ľudstvo už niekoľko desaťročí citlivo vníma dramatické dopady klimatickej zmeny, podnietilo akademikov a profesionálov z humanitných vied k záujmu vnímať človeka, ako objekt záujmu, ktorý je priamo závislý od svojho okolitého životného prostredia.

Uvedomenie si, že človek, resp. jednotlivec je zasadený v prostredí, ktoré výrazne ovplyvňuje kvalitu jeho života je kľúčovým momentom súčasnej sociálnej práce. O koncepte „prostredia“ hovoria už v roku 1947 Douglas a Holland (1947, in Rajput, P., Yadav, U., J., 2021), ktorí tvrdia, že prostredie sú všetky externé sily, vplyvy a podmienky, ktoré ovplyvňujú život jednotlivca, jeho vývoj, správanie a konanie. Tí poukazujú na

dôležitosť zdravého prostredia, ktoré je predpokladom a základom pre zdravý život a blahobyt jednotlivcov a komún (Rajput P., Yadav, U., J., 2021).

Papadimitriou (2020) nechápe životné prostredie jednotlivca len ako prírodné prostredie, ale vníma ho ako jeho najbližšie prostredie ovplyvnené socio-ekonomickými, kultúrnymi, hospodárskymi, či medziľudskými štruktúrami, ktoré sa neustále menia. Zelená sociálna práca sa tak snaží pochopiť myslenie, správania a konanie jednotlivca a komún v kontexte environmentálneho prostredia, v ktorom žijú (Rambaree, 2020).

Koncept významu životného prostredia na život človeka sa v sociálnej práci etabluje od 70. rokov 20. storočia. Záujem o človeka zasadeného v okolitom (životnom) prostredí popularizujú svojou prácou viacerí autori ako napr. Siporin (1975) a Germain a Gitterman (1980), Rajput, Yadav (2021) a ďalší.

Základným zámerom profesie sociálnej práce je nastoliť sociálnu spravodlivosť a rovnosť pre všetkých ľudí na Zemi. V dôsledku negatívnych dopadov klimatickej zmeny je viac ako zrejmé, že prosperitu a blaho ľudstva je možné dosiahnuť len v zdravom a udržateľnom životnom prostredí. Je teda nielen nutné, ale aj prirodzené, aby sociálna práca reflektovala aj environmentálne problémy a výzvy vo svojej praxi. Dominelli (2012, in Papadimitriou, 2020), významna autorka venujúca sa problematike zelenej sociálnej práce, definuje zelenú sociálnu prácu ako praktickú disciplínu, ktorá „*intervenuje k ochrane životného prostredia, k snahe zlepšiť blahobyt ľudí integráciou vzájomných závislostí medzi ľuďmi a ich sociokultúrnym, ekonomickým a fyzickým prostredím a k nastoleniu rovnostárskeho rámca, ktorý rieši prevládajúce štrukturálne nerovnosti a nerovnomerné rozdelenie moci a zdrojov.*“ (Papadimitriou, 2020, s.140).

Vznik zelenej sociálnej práce teda môžeme považovať za akúsi prirodzenú reakciu samotnej sociálnej práce na súčasnú globálnu situáciu.

Pridáva sa aj Papadimitriou (2020), ktorý tiež citlivo vníma negatívny sociálny aspekt environmentálnych problémov a poukazuje na to, že ak má byť sociálny problém efektívne vyriešený, je nutné do sociálnej intervencie zahrnúť koncept environmentálnej spravodlivosti a trvalo udržateľný rozvoj.

Environmentálna spravodlivosť je termín, ktorý hovorí o tom že, že prírodné bohatstvo a jeho zdroje sú v spoločnosti rozdelené nerovnomerne, pričom poukazuje na skutočnosť, že negatívnymi dopadmi klimatickej zmeny najviac trpia tí, ktorí sa o jej vznik zaslúžili najmenej – chudobní, zraniteľné a marginalizované komunity a jednotlivci (Papadimitriou, 2020).

Trvalo udržateľný rozvoj je koncept, ktorý sa snaží o dosiahnutie šťastnej, zdravej a prosperujúcej spoločnosti pre všetkých v priebehu času (Rambaree, 2020).

Ramsay a Boddy (2017, in Papadimitriou, 2020) definujú štyri atribúty zelenej sociálnej práce:

1. Využitie súčasných teoretických a praktických zručností sociálnej práce – akými sú budovanie tímu, riadenie, rozvoj a podpora komunity, antiopresívne praktiky – sú nevyhnutné pri zmiernovaní a zvládaní dopadov klimatickej zmeny jednotlivcom a komunitou. Je dôležité aby sa tak dialo vrátane aktívneho zapojenia miestnej komunity do rozhodovania a iniciatív, ktoré zmiernujú dopady klimatickej zmeny.
2. Otvorenosť a prijatie iných teoretických metód, nástrojov a disciplín, týkajúcich sa prírodného prostredia, u samotných sociálnych pracovníkov. Zelení sociálni pracovníci by si mali uvedomovať hodnotu ekosystému, ktorý výrazne formuje život jednotlivca.
3. Orientácia na zmenu. Uskutočniť zmenu myslenia, správania a konania voči životnému prostrediu je nevyhnutné na všetkých úrovniach spoločnosti, od mikro, cez

4. Schopnosť pracovať naprieč hranicami a multidisciplinárnymi priestormi. Zelený sociálny pracovník má byť schopný pracovať v multidisciplinárnom tíme a intenzívne spolupracovať s odborníkmi s viacerých oblastí. Vzájomná spolupráca má byť kľúčom ku komplexnému riešeniu súčasných problémov, ktorým globálna spoločnosť čelí.

Zelená sociálna práca vyzýva sociálnych pracovníkov, aby si uvedomili význam životného prostredia pre už vybudované sociálne prostredie jednotlivca, nakoľko má priamy a zásadný vplyv na jeho každodenný život. Je tiež dôležité aby sociálni pracovníci podporovali a rozvíjali povedomie o environmentálnej zodpovednosti a ochrane životného prostredia v komunitách, kde pôsobia (IFSW, 2022).

4 ZELENÝ SOCIÁLNY PRACOVNÍK

Zelený sociálny pracovník je profesionál, ktorý koná lokálne, no myslí globálne (Rajput, Yadav, 2021). Papadimitriou (2020) tvrdí, že sociálny pracovník môže odvodzovať autoritu pre svoje sociálne intervencie z členstva svojej krajiny v OSN. V súčasnosti má OSN 193 členov, čiže zastrešuje takmer všetky štáty sveta. Svojou aktívnou účasťou v tejto nadnárodnej organizácii sa zaväzujú k tomu, že zabezpečia blaho svojim občanom v podobe prístupu k jedlu, k prístrešiu, vzdelaniu, zdraviu a i. Autoritu sociálnych pracovníkov tiež podporujú rôzne medzinárodné zmluvy a protokoly, akými sú Všeobecná deklarácia ľudských práv, Parížska dohoda, či Kjótsky protokol, ktoré poukazujú na environmentálne aspekty spoločenského fungovania.

Sociálny pracovník je nositeľom zmeny - vníma človeka pôsobiaceho v prostredí, chápe význam medziľudských vzťahov a budovania koalícií, využíva systémovú perspektívu a je schopný zapájať sa, hodnotiť a zasahovať na viacerých úrovniach (Jackson, 2017). V česko-slovenskom odbornom priestore prvýkrát definuje sociálneho pracovníka ako agenta sociálnej zmeny Stireženec v roku 2006, konkrétne hovorí o tzv. „agensovi“. Agensa vníma ako „*profesionála, ktorý disponuje širokým výberom techník a aktivít a ktorý siaha od primárnych, na jednotlivca zameraných psycho-sociálnych procesov až po angažovanie sa v sociálnej politike a v sociálnom rozvoji.*“ (Stireženec, 2006, s. 144). Autor ďalej dopĺňa, že sociálny pracovník je aktívny, svojou osobou „*aktivizuje sociálny potenciál klienta, je iniciátorom a často i pôvodcom vyvolaných aktivít klienta*“ (Stireženec, 2006, s.145).

Vďaka svojmu vedomostnému zázemiu dokáže zelený sociálny pracovník riešiť štrukturálne socioekonomické nerovnosti, zaoberať sa nerovnomerným rozdelením zdrojov a moci, pričom dokáže pochopiť globálne interakcie a ich vplyv na každodenný život jednotlivca (Papadimitriou, 2020). Jackson (2017) pridáva, že dopadmi klimatickej zmeny budú trpieť najviac marginalizovaní a zraniteľní jednotlivci a komunity, pričom tým, že majú menej zdrojov a menšie možnosti než ostatní, budú tiež menej schopní zotaviť sa z deštruktívnych dopadov klimatických zmien a žiť odolný život voči týmto dôsledkom (Jackson, 2017).

Zelený sociálny pracovník dokáže efektívne využívať obmedzené prírodné zdroje, pričom jeho záujmom je aj ovplyvňovať hospodárske a ekonomické aktivity štátu, ktoré zhoršujú životné prostredie a podporovať tie aktivity, ktoré zlepšia životné podmienky marginalizovaných a chudobných komunit a podporiť nevyhnutné sociálne reformy, ktoré prispievajú k blahobytu všetkých ľudí na Zemi. Je tiež rozhodujúcou silou v riešení neustále zhoršujúceho sa životného prostredia a podpore rozvoja udržateľnej komunity a spoločnosti, na dosiahnutie ktorých využíva nástroje vzdelávania, participácie

a mobilizácie jednotlivcov a komunit (Papadimitriou, 2020). Hodnoty sociálnej práce spolu so schopnosťou zapájať sa, intervenovať a plánovať robia zo sociálnych pracovníkov neoceniteľných agentov pri riešení klimatických zmien (Jackson, 2017).

Rinkel a Powels (2017, in Papadimitriou, 2020) zdôrazňujú nasledovné kompetencie zeleného sociálneho pracovníka:

1. Podporuje jednotlivca a komunitu pri potvrdzovaní ich ľudských, sociálnych a environmentálnych práv
2. Podporuje jednotlivca a komunitu aby si chránili svoje životné prostredie, aby zvyšovali svoje blaho a dosahovali environmentálnu spravodlivosť
3. Mobilizuje jednotlivca a komunitu v angažovaní sa v rôznych partnerstvách a alianciách, ktoré podporujú spoločenské blaho
4. Posilňuje postavenie marginalizovaných jednotlivcov a komunit a podporuje ich, aby sa stali tvorcami rozhodnutí, politík, ktoré ovplyvňujú ich každodenný život (Papadimitriou, 2020).

Papadimitriou (2020) zdôrazňuje, že sociálni pracovníci si musia uvedomiť, že práve dopady environmentálnej krízy, resp. klimatickej zmeny ešte viac násobia problém chudoby, nedostupného bývania, zdravia, nerovnosti.

ZÁVER

Globalizácie je novodobý fenomén, ktorý borí jednotlivé národné hranice, prehĺbuje vzájomnú závislosť krajín, vyžaduje medzinárodnú spoluprácu a má výrazný vplyv na všetky oblasti každodenného života jednotlivca a komunit na celom svete (Wahab, Lokesha, 2020). Rôznymi formami environmentálnej nespravodlivosti trpia stá milióny ľudí po celom svete. Na túto naliehavú skutočnosť musia reagovať aj sociálni pracovníci, ktorí začlenili environmentálne problémy do presadzovania sociálnej spravodlivosti. Je paradoxné, že práve globalizácia a klimatická zmena, ktoré sú zdrojom nových sociálnych výziev a problémov, vytvárajú tiež pre sociálnu prácu príležitosť stať sa kľúčovým globálnym aktérom pri budovaní a realizovaní trvalo udržateľnej spoločnosti (Rajput P., Yadav, U., J., 2021).

Sociálni pracovníci nebojujú proti globalizácii ako takej. Uvedomujú si, že globalizácia v sebe obsahuje aj viaceré pozitívne prvky, medzi ktorými má mimoriadne miesto skutočnosť, že práve globalizácia by mohla byť nástrojom na riešenie viacerých sociálnych problémov, z nich najzávažnejším je chudoba. Táto možnosť vedie sociálnych pracovníkov k tomu, že sa svojím hlasom pridávajú k čoraz silnejšej skupine odborníkov, ale aj laikov požadujúcich humanizáciu globalizácie. Globalizácia prehĺbuje sociálnu nerovnosť. Spôsobuje to, že kríza, alebo konflikt, ktorý sa deje v jednej časti sveta výrazne ovplyvňuje každodenný život jednotlivcov a komunit na druhej strane sveta. Sociálni pracovníci verní svojej misii požadujú, aby tento proces rešpektoval sociálnu spravodlivosť, posilňoval solidaritu medzi štátmi, komunitami a jednotlivcami, dodal trhu morálny rozmer a zároveň akceptoval každú ľudskú osobu v jej neodňateľnej dôstojnosti.

POĎAKOVANIE

Tento príspevok je výstupom z projektu APVV-20-0094 Environmentálna spravodlivosť v kontexte sociálnej práce.

POUŽITÉ ZDROJE

- BBC. 2023. *Global warming set to break key 1,5C limit for first time*. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/science-environment-65602293>.
- DOM, C. 2019. *Climate Change and Health. A call to Social Workers*. The National Association of Social Workers. Dostupné na: https://www.socialworkers.org/LinkClick.aspx?fileticket=H0t76Ho_6Ts%3D&portalid=0.
- IFSW. 2014. *Globalisation and the Environment*. Dostupné na: <https://www.ifsw.org/globalisation-and-the-environment/>.
- JACKSON, K. 2017. *Climate Change and Public Health. How Social Workers Can Advocate for Environmental Justice, Social Work Today*. Dostupné na: <https://www.socialworktoday.com/archive/ND17p10.shtml>.
- PAPADIMITRIOU, E. 2020. *Defining Green Social Work*. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/349733591_Defining_Green_Social_Work.
- RAJPUT, P., YADAV, U., J. 2021. *Green Social Work Integrating Knowledge and Practices to make Discipline relevant*. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/359452572_Green_Social_Work_Integrating_Knowledge_and_Practices_to_Make_Discipline_Relevant.
- RAMBAREE, K. 2020. *Environmental Social Work. Implication for acceleranting the implementation of sustainable development in social work curricula*. Dostupné na: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/IJSHE-09-2019-0270/full/pdf?title=environmental-social-work-implications-for-accelerating-the-implementation-of-sustainable-development-in-social-work-curricula>.
- RAMBAREE, K., BALD, M., RAMBAREE, B., B. 2020. *Worlds apart! Environmental injustices in Mauritius, Peru and Sweden*. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/339732254_Worlds_apart_Environmental_injustices_in_Mauritius_Peru_and_Sweden.
- ROTABI K. S., GAMMONLEY, D., GAMBLE, D. 2007. *Integrating Globalization into the Social Work Curriculum*. Dostupné na: <https://scholarworks.wmich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3255&context=jssw>.
- STOBIERSKI, T. 2021. *6 Pros and Cons of Globalization in Business to Consider*. Dostupné na: <https://online.hbs.edu/blog/post/pros-and-cons-of-globalization>.
- STRIEŽENEC, Š. 2006. *Teória a metodológia sociálnej práce*. Trnava. ISBN: 80-969390-4-1.
- TAMENE, G. 2010. *Moderné medzinárodné vzťahy a svetová politika*. Bratislava. 2010. ISBN: 978-80-8078-325-9.
- WAHAB, A., LOKESHA, D., U. 2021. *Influence of globalization on social work practices in Industries*. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/355336612_Influence_of_globalization_on_social_work_practices_in_Industries.

Kontakt

Mgr. et Mgr. Zuzana Strculová (strculova1@ucm.sk)

Katedra sociálnej práce FSV UCM

Bučianska 4/A, 917 01 Trnava